

Őslénytani lelet Esztergomnál.

Dr. Szabó József-től.

(Előadva a társulat f. évi márczius 12-én tartott szakgyűlésén).

Esztergomból Beszédes Kálmán úr akadémiai festész 1873. februárban hozott le Pestre őslénytani csontokat azon meggyőződés által buzdíttatva, hogy valamint a Szobb-Zebegény határán levők, melyekről a hírlapok által értesült, úgy ezek is érdekesek lehetnek a vidék geologiai ismeretére nézve.

Azon csontokat előbb a Természettudományi társulat utolsó ülésén bemutatta, aztán pedig nekem adta át meghatározás végett.

Az előjövési körülményekről a következő adatokat szolgáltatta: Esztergomban közvetlen a város fölött az ú. n. Mélyúton Kovács György ottani lakos pinczét ásott sárga agyagban (Lössben); mintegy 12 öltre haladván befelé, ezen csontokra akadt. Beszédes úr véletlenül tudomására jöven, azoknak kiméletes kiszedésére és összegyűjtésére lépéseket tett, mi Kollár Antal úr Esztergom városa polgármesterének szives közvetítése által sikerült is, és így azon vidékről tudomására jöttünk egy hasonló negyedkori állatmaradványnak, minőket a Dunának ellenkező bal partjáról, miként emliteni alkalmam volt, már több pontról ismerünk.

A csontok legnagyobb része oly töredék, mely a meghatározásra nem alkalmas. A megtartási állapot sem a legjobb. Legtöbbet érnek a fogak, s ezek által azonnal eldönthető, hogy nem Mammuth, miként a nagy csontokat általában tartani szokás, hanem Rhinoceros. Margó tanár úrnak az egyetemi állattani intézetben tett összehasonlításai szerint a fogak közül két mellső zápfog van, melyek egészen épek, az egyikben a zománc is teljes, míg a másiktól lepattogzó félben van. Egyéb fogak is vannak jobb-rozabb állapotban, mindössze 5. Ez után legjobban van megtartva két lábcsont (metatarsus) mind a két véggel.

Van végre még fél medence, baloldali (os pelvis), minél az nevezetes, hogy két példány van és azok annyira különböznek egymástól, hogy tán két külön fajtól valók.

A koponyacsontból, lapoczkából, lábszárakból, bordákból sat. oly töredékek vannak, melyek közelebbi meghatározást nem engednek.

Tekintve hogy honunkban eddig a Rhinoceros tichorhinus jött csak elő, valószínűleg ez sem lesz más.

Beszédes úr hozott azon földből is példányt, melyben találták, az homokos Lössnek látszik, mely azonban a Löss jelleges tulajdonságait nem mutatja, a mennyiben benne a fehér löszcsigák hiányzanak, s kérdésemre hogy olyanok látszanak-e nagyban a Mélyúton, Beszédes úr tagadólag válaszolt. Egy kis márga-concretiot azonban észrevettem a hozott példányban, olyat, minő e közet zárványa gyanánt előfordulni szokott.

Az esztergomi őslénylelet a magas hegység azon előhegyének oldalában jön elő, mely E Ny irányban egészen a városig nyomni előre, hogy eredeti löszrakódás-vagy regenerált, azt későbbi nyomozások dönthetik el. A Löss függélyes vastagsága a pince fölött vagy 6 öl.

Beszédes úr közlése szerint Esztergom tőszomszédságában a királyvárosi szőlőhegyen Pergő György, kiskúriai dülőben levő szőlőjében 1871-ben egy ép Mammuth-fogat találtak, mely azonban magánbirtokba ment át. A döntés-gödrökben ugyanott egyéb Mammuthmaradványok is találhatók.

Örvendetes dolog gyanánt kell kiemelnem, hogy Esztergomban a geologia tudományának ügyét oly lelkesen felkarolták, tudván, hogy észlelni, gyűjteni mindenki van hivatva, s ez által, a szakembernek anyagot szolgáltatván, a tudomány előbbre vitelét eszközlik.

V e g y e s e k.

S. F. Az ovifaki meteorvasat illetőleg F. Wöhler az Ann. d. Chem. u. Pharm.-ben (165. 313) a következőket teszi közzé: az ovifaki (Grönland) meteorvasat Daubrée is elemezte, s ezen vas eredete és sajátságaira nézve igen nagybecsű jegyzeteket tett közzé. Rendkívüli nagy élenytartalmát ő is kimutatta, illetőleg megállapította azt, miszerint a vasnak nagy részét oxydált állapotban tartalmazza. Azonban a mennyileges viszonyokat illetőleg eredményei, a szerző (Wöhler) által találtakétól, nevezetesen a vastartalom számaiban annyira elütnek, hogy ezen különbség sem Daubrée, sem pedig a szerző részéről nem alapulhat hibás meghatározáson. Ez egyszerűen onnan magyarázható ki, hogy ők két különböző vasat elemeztek. Már Nordenskiöld figyelmeztet az ovifaki vasdarabok egymástól eltérő szerkezetére s maga Daubrée három féleséget különböztet meg, melyeket 1, 2, 3-al jelöl. Tökéletesen véghezvitt elemzések az 1. számút alkalmazta, melyet fémfényű, sötétszürke, majdnem feketének ír le. Ebben 71% vasat talált. A